

Joanna Gorzelana
Uniwersytet Zielonogórski

PROFESOR KRZYSZTOF MAĆKOWIAK

Profesor Krzysztof Maćkowiak urodził się 9 sierpnia 1963 r. w Poniecu. Szkołę podstawową i średnią ukończył w Gostyniu. Po maturze podjął studia na zielonogórskiej polonistyce (1982-1987). Rozprawę magisterską *Okres warszawski w twórczości Franciszka Dionizego Książnina* napisał pod kierunkiem doc. dr. hab. Stefana Hermana.

Jeszcze w okresie studiów, w 1986 r., rozpoczął pracę jako nauczyciel w Zespole Szkół Zawodowych w Gostyniu. Rok później w Gostyńskim Centrum Kultury stworzył grupę teatralną, z którą przygotował kilka premier (m.in. *Czarowną noc* S. Mrożka, *Męża i żonę* A. Fredry, *Żegnaj Judaszu* I. Iredeńskiego). Jednocześnie zainteresował się kulturą regionalną. Debiutował niewielkim artykułem dotyczącym twórczości wielkopolskiej pisarki Ireny Stablewskiej. Badania na temat tej autorki sfinalizował wydaną w 1988 r. pierwszą publikacją książkową – szkicem biograficznym *Palma na Saharze. Przyczynek do biografii literackiej Ireny Stablewskiej (1864-1939)*.

Tekst zapowiadał dalszy szybki rozwój naukowy K. Maćkowiaka. Zdradzał ponadto sposób jego pracy – obejmował on trzy kroki: najpierw odkrycie interesującego zagadnienia badawczego, potem wszechstronna, dociekliwa i długa eksploracja, wreszcie przemyślana publikacja. Stefan Jankowiak, prezes Gostyńskiego Towarzystwa Kulturalnego, w kwietniu 1988 r. we wstępie do książki *Palma na Saharze* pisał o jej autorze:

onże wywodzi się z Gostynia (w Leszczyńskim), jest absolwentem Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze (1987), nauczycielem polonistą w Zespole Szkół Zawodowych w Gostyniu. Ten młody wiekiem i dorobkiem – zapowiadający się na dobrego historyka literatury – badacz, od dwóch zaledwie lat należy do Gostyńskiego Towarzystwa Kulturalnego, ale zdołał wnieść doń już sporo inwencji. Udziela się aktywnie w pracach sekcji naukowo-badawczej i odczytowej towarzystwa, poświęcając się m.in. badaniom nad dziejami naszego regionu. [...] Nie będę ukrywać, że środowisko gostyńskich regionalistów z osobą autora *Palmy na Saharze* wiąże duże nadzieje (s. 3).

Czas pokazał, że nadzieje te nie były płonne. Aspiracje naukowe szybko przywiodły młodego regionalistę ponownie na wyższą uczelnię. Trochę wbrew swoim planom musiał wszelako porzucić literaturoznawstwo i odłożyć na półkę zaawansowaną dysertację doktorską na temat poezji Książnina. Od 1989 r. pracował w Zakładzie Języka Polskiego Instytutu Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze. Rozprawę doktorską *Ukształtowanie leksykalno-stylistyczne polskiej bajki oświeceniowej* napisał pod

kierunkiem prof. dr. hab. Jerzego Brzezińskiego. Zawarte w niej tezy obronił w 1992 r. na Wydziale Filologiczno-Historycznym WSP w Opolu. Odtąd systematycznie rozwijał swoje zainteresowania lingwistyczne.

Szczególną uwagę zwrócił na stylistykę historyczną, skupiając się na analizie świadomości językowej i literackiej twórców oświeceniowych. Na ten temat przygotował monografię habilitacyjną *Słownik a poezja. Z zagadnień świadomości leksykalno-stylistycznej polskiego oświecenia* (2001). W pracy tej zaproponował ciekawą metodę postępowania analitycznego. Miała ona zrationalizować studia nad językowo-stylistyczną postacią utworów literackich. Polegała zaś na precyzyjnym określeniu tła porównawczego opisywanego dzieła. Autor był przekonany, że aby poprawnie ocenić kształt formalny utworu, nie można się obyć bez odpowiednio zakreślonego kontekstu. Za jeden z jego istotnych elementów uznał świadomość językową epoki, z której pochodzi dana wypowiedź.

Kolokwium habilitacyjne K. Maćkowiak odbył na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 2001 r. Po dwóch latach Senat nowo utworzonego Uniwersytetu Zielonogórskiego mianował go na stanowisko profesora nadzwyczajnego. Zarazem K. Maćkowiakowi powierzono kierowanie Zakładem Stylistyki i Gramatyki Historycznej Języka Polskiego. Wkrótce potem, na skutek reorganizacji Instytutu Filologii Polskiej UZ, stanął na czele Zakładu Stylistyki.

Funkcje i urzędy nie były jednak celem Profesora. W dalszym ciągu systematycznie zgłębiał tajemnice języka i dziejów literatury XVIII w. Efektem tych analiz była przede wszystkim kolejna publikacja książkowa. W 2005 r. ogłosił rozprawę na temat oświeceniowego dydaktyzmu „*Łzami by tu pisać potrzeba*”. *leksykalne właściwości stylu polskiej dydaktyki wierszowanej czasów oświecenia*.

Stopniowo K. Maćkowiak zwracał coraz większą uwagę na zagadnienie świadomości językowej. W badaniach nad nią łączył socjolingwistykę i historię języka. Ściśle mówiąc, jego poszukiwania zaczęły koncentrować się na wyobrażeniach społecznych o polszczyźnie w perspektywie diachronicznej. W 2011 r. ogłosił cieszącą się dużym uznaniem monografię *U źródeł polskiej świadomości językowej (X-XV wiek)*. Na jej podstawie Rada Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Opolskiego wszczęła procedurę o nadanie K. Maćkowiakowi tytułu profesora. Kolejne etapy postępowania awansowego przebiegały pomyślnie. W konsekwencji 7 grudnia 2012 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wręczył badaczowi nominację profesorską.

Pracując na zielonogórskiej uczelni, Profesor dość systematycznie współorganizował konferencje naukowe – np. „Język i styl gatunków literackich oświecenia i romantyzmu” (1994), „Praktyka językowo-stylistyczna w tekstach doby nowopolskiej” (1996), „Przejawy potoczności w tekstach artystycznych” (2001), „Stylistyka a leksykologia: związki, zależności, metody” (2006), „Styl i twórca” (2008). Pokłosiem tych spotkań jest seria wydawnicza „Studia o Języku i Stylu Artystycznym” (t. 1-5), którą Profesor współredagował z prof. J. Brzezińskim, dr hab. J. Gorzelaną oraz dr. C. Piątkowskim.

K. Maćkowiak uczestniczył też w przygotowaniach do LV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Językoznawczego w Zielonej Górze (1997).

Językoznawstwo nie zdominowało całkowicie uwagi Profesora. Zawsze pozostawał wierny swoim zainteresowaniom regionalnym. Przez dwie kadencje (1990-1996) pełnił funkcję prezesa Gostyńskiego Towarzystwa Kulturalnego. W latach 1993-2015 brał udział w pracach Rady Naukowo-Programowej „Przyjaciela Ludu”, periodyku poświęconego historii południowo-zachodniej Wielkopolski, który wydawany jest przez Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne. W latach 1989-2012 systematycznie i owocnie współpracował z Muzeum im. Edmunda Bojanowskiego w Grabonogu, organizując badania nad przeszłością i dorobkiem kulturowym regionu. Czuwał m.in. nad drukiem rocznika muzealnego „Grabonoskie Zapiski Regionalne” (t. 1-15). W tym wydawanym na prowincji periodyku regularnie publikowali, co nie jest raczej powszechne, naukowcy z wielu polskich uczelni. Na kartach „Zapisek” gościli nestorzy polskiej humanistyki, m.in. prof. Zofia Kurnatowska (PAN), prof. Bogdan Zakrzewski (UWr), prof. Edward Pieścikowski (UAM), prof. Roman Taborski (UW).

Od 2012 r. Profesor współorganizuje wraz z pracownikami Muzeum w Gostyniu, wspierane m.in. przez Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu, coroczne konferencje na temat drugiej konspiracji działającej na terenie Wielkopolski. Impreza jest wpisana w obchody Narodowego Dnia Żołnierzy Wyklętych. W roku 2020 za utrwalanie pamięci o konspiracji powojennej Prezydent Rzeczypospolitej z własnej inicjatywy przyznał Profesorowi Medal Stulecia Odzyskanej Niepodległości.

K. Maćkowiak – jako rzetelny naukowiec i cieszący się uznaniem regionalista – bywa zapraszany przez różne instytucje do współpracy związanej z badaniem dorobku i życia zasłużonych Wielkopolan. W latach 2014-2016 wchodził w skład Rady Naukowej, która opiniowała wysiłki zespołu edytorów z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego przygotowujących do druku rękopisy pochodzącego z Grabonogu błogosławionego Edmunda Bojanowskiego (zob. *Prace, szkice i notatki Edmunda Bojanowskiego. Inedita*, t. 1-2, Lublin 2016). Od 2019 r. jest członkiem (wraz z ks. prof. B. Kołodziejem oraz prof. W. Matusikiem) Komisji Historycznej w prowadzonym przez Archidiecezję Poznańską procesie beatyfikacyjnym związanego z Gostyniem ks. Wawrzyńca Kuśniaka.

Obecnie K. Maćkowiak pracuje w Zakładzie Językoznawstwa Instytutu Filologii Polskiej UZ, w którym kieruje Pracownią Stylistyczną. Jego badania dotyczą problemów z zakresu stylistyki, historii języka, leksykologii, paremiologii oraz socjolingwistyki. Ogłasza swoje prace m.in. w „Języku Polskim”, „Poradniku Językowym”, „Pracach Filologicznych”, „Stylistyce” i „Socjolingwistyce”. Powoli i starannie – w pewnym stopniu wbrew dzisiejszym zwyczajom każącym gonić za punktami – zgłębia wybrane tematy. Przeznaczone zaś do druku teksty na wzór oświeceniowych klasyków długo poprawia i poddaje wielu zmianom. Głośno krytykuje kolejne reformy szkolnictwa wyższego,

które jego zdaniem systematycznie niszczą etos uniwersytecki i dezorganizują akademicką dydaktykę.

Chętnie dzieli się wiedzą. Wypromował ponad stu magistrów. Na jego seminarium powstały trzy doktoraty. Był recenzentem w przewodach doktorskich i postępowaniach habilitacyjnych. Za działalność dydaktyczną 11 stycznia 2023 r. otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Nauka jest prawdziwą pasją Profesora. Poświęca jej większość czasu. W wakacje, w wolnych chwilach zwiedza stanowiska archeologiczne związane z historią monarchii pierwszych Piastów. Na co dzień zaś odpoczywa w powstałym z elementów scenografii stworzonej na potrzeby ekranizacji *Pana Tadeusza* w reżyserii Andrzeja Wajdy Skansenie Filmowym Soplicowo w Cichowie.

PUBLIKACJE KSIĄŻKOWE PROFESORA KRZYSZTOFA MAĆKOWIAKA

Palma na Saharze. Przyczynek do biografii Ireny Stablewskiej (1864-1939), Gostyń 1988 (wydawca: Gostyńskie Towarzystwo Kulturalne, Muzeum w Gostyniu).

Ukształtowanie leksykalno-stylistyczne polskiej bajki oświeceniowej, Zielona Góra 1994 (wydawca: WSP w Zielonej Górze).

Język i styl w kręgu zainteresowań Edmunda Bojanowskiego, Poznań-Zielona Góra-Grabonóg 2001 (wydawca: Muzeum im. Edmunda Bojanowskiego w Grabonogu, współautor prof. Bogdan Walczak).

Słownik a poezja. Z zagadnień świadomości leksykalnostylistycznej polskiego oświecenia, Zielona Góra 2001 (wydawca: WSP w Zielonej Górze).

Historyczna stylistyka polszczyzny artystycznej. Teoria – praktyka – konteksty, Wrocław 2003 (wydawca: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, współautorzy prof. Jerzy Brzeziński oraz dr Cezary Piątkowski).

„Łzami by tu pisać potrzeba”. *Leksykalne właściwości stylu polskiej dydaktyki wierszowanej czasów oświecenia*, Zielona Góra 2005 (wydawca: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego).

U źródeł polskiej świadomości językowej (X-XV wiek), Poznań 2011 (wydawca: Wydawnictwo Poznańskie).

Świadomość językowa – uwagi o definiowaniu pojęcia i zakresach jego użycia w badaniach lingwistycznych (w druku).